

«БОРІТЬСЯ, БРАТИ, ЗА ВКРАЇНУ...»

Оксана ШАЛАК

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8275-6703>

кандидатка філологічних наук,

старша наукова співробітниця,

Інститут біографічних досліджень Національної бібліотеки

України імені В.І. Вернадського,

відділ теорії та методики біобібліографії,

вул. Володимирська, 62, кімн. 125, 01033, м. Київ, Україна,

e-mail: shalak@ukr.net

**Героїко-патріотичні пісні
бойківського села Новий Мізунь
з голосу Параски Дудини.
Упоряд. Ганна Сокіл;
транскриб. Оксани Мельничук;
фольклорний збірник. Львів:
Галицька Видавнича Спілка,
2024. 80 с.**

Відповідальне ставлення до народних традицій сьогодні набуває особливої актуальності. Через збережені пам'ятки — як матеріальні, так і духовні, зацікавлена особа найбільш вірогідно довідується про минуле життя людства, його культуру в найповніших естетичних і практичних вимірах. Автентичність збережених історичних, культурних артефактів, зразків традиційної народної культури викликає в людини особливий стан емоційного піднесення, підсилює гуманістичний погляд на буття, на світові суспільно-політичні колізії.

Одним із основних завдань в освітніх закладах є формування особистості шляхом патріотичного виховання, умінням виокремлювати національні пріоритети в контексті європейських цінностей. Поглиблене вивчення історії національно-визвольної боротьби та народної словесності, що супроводжує цей процес, відіграють велику роль у пізнанні самобутності українців. Саме під таким вектором можна розглядати фольклорний збірник, який упорядкувала Ганна Петрівна Сокіл, докторка філологічних наук, професорка кафедри української фольклористики імені академіка Філарета Колесси Львівського національного університету імені Івана Франка, нотне транскрибування здійснила Оксана Йосипівна Мельничук, доцентка кафедри музикознавства та хорового мистецтва, заслужений працівник культури України Львівського національного університету імені Івана Франка.

Структура збірника охоплює основні частини за жанрово-тематичним наповненням, серед яких важливі пласти фольклору — героїко-патріотичні пісні. Передують колекції пісень «Вступне слово від упорядника» (с. 3—8) та дві передмови: «Незламний дух звияти у піснях національно-визвольних змагань» (Г. Сокіл, с. 9—18), «Пісенний шлях українського спротиву» (О. Мельничук, с. 19—24). Значимо, що обидві передмови ґрунтовні, написані на високому науково-теоретичному рівні, тут концептуально представлено теоретичне осмислення жанрів, що базується на аналізі обсягу емпіричних даних, скрупульозно проаналізованих основних тем, мотивів, образів патріотичних пісень у фокусі досліджуваної героїчної проблематики. Значущість авторських спостережень поглиблюється висновками, отриманими внаслідок застосування до висвітлення порушеної тематики відповідних підходів, які враховують досвід української та зарубіжної фольклористики. Матеріал упорядковано за історико-тематичним принципом,

що дає можливість простежити, як героїчна пісенна поезія українського народу відображає історичну дійсність. Представлений зміст збірника — козацькі пісні, стрілецькі, пісні ОУН, УПА, подані з нотним матеріалом, що додає особливої ваги виданню.

Фольклорний збірник характеризується «живим», автентичним уснопоетичним матеріалом. Саме він важливий не лише для пізнання народної словесності як однієї з важливих галузей національної культури, без якої не можна правильно зрозуміти історію народу, літературу й філософію буття. Ці зразки фольклору також втілюють досконалу усну поетику, стилістичні і композиційні прийоми, на прикладах яких студенти розвивають свої естетичні смаки, образне мислення.

Видання вражає кількістю варіантів, що вирізняються образною влучністю, лексичним наповненням — мовою українського спротиву. Народ, характеризуючи своїх ворогів, вдається до давніх фольклорних формул, легко повертається до архаїчних форм. Зокрема, давня форма звертання «катове» (с. 62) не тільки точна, а й емоційно наснажена, надає лексемі «кати» (отим одвічним «катам»!) сталості форми. Деякі фольклористи вбачають у стрілецькому пісенному фольклорі «вторинність» поетики, запозичення поетичних образів із пісень козацьких. Проте така позиція хибна, оскільки вторинності у фольклорі загалом бути не може, найдрібніші повтори (лексики, образів, концептів) засвідчують спадкоємність традиції. Єдність системи символіки, поетичних засобів свідчать про те, що йдеться саме про фольклор, а не про твір авторський. Ця єдність, спільність проявляється на всіх рівнях: лексичному, синтаксичному, образно-семантичному.

Багатий репертуар Параски Дудини підкреслює обшир побутування, поширення пісень патріотичного змісту, зокрема в Карпатському регіоні. Специфіка рецензованого збірника в тому, що тут зібрано фольклорний матеріал, записаний в одному селі від

однієї співачки. Історії української фольклористики відомі оповідачі-майстри, талановиті співаки і співачки, які берегли народну традицію, Параска Дудина — одна з них. Її пісенне розмаїття — саме пісні українського спротиву. «Встань, Хмельницький, встань, Богдане, / Повставайте всі гетьмани» (с. 68) — це і про наше сьогодення, бо кожен, хто думає, повертається до історії та розуміє, настільки важливі причинно-наслідкові зв'язки, які проглядають нині не тільки у фольклорі. Народні герої, як правило, здатні на глибокі переживання, емоційні прояви почуттів. Вони є носіями типових ментальних рис українського етносу, зокрема це стосується героїко-патріотичних творів, які виражають глибоку любов до рідної землі, готовність захищати її від ворога, зберігають пам'ять про важливі події та мужніх воїнів-героїв. Пісня відтворює їх з особливою силою. Колекція пісень від Параски Дудини засвідчує, що сьогодні козацька, стрілецька, повстанська пісня тримає український дух. Твори, основною тематикою яких є боротьба проти іноземного поневолення за національне визволення, тепер, у час війни з московитами, особливо актуальні.

Безперечно, збірник «Героїко-патріотичні пісні бойківського села Новий Мізунь з голосу Параски Дудини» відповідає сучасним вимогам, у ньому представлено важливий, потрібний матеріал, який знайдуть для своїх наукових студій фольклористи, філологи, культурологи та історики. Наявність мелодії пісні дасть змогу охочим самостійно вивчити їх, композиторам — опрацьовувати в різних музичних жанрах. Зібрання пісень від Параски Дудини — це, передовсім, глибоке музично-поетичне джерело для наукових досліджень. На презентації цього видання вперше прозвучало кілька пісень в обробці О. Мельничук, які тепло сприйняла глядацька аудиторія. Упорядковані народні пісні відображають також тяглість героїко-патріотичної тематики у фольклорі, на прикладі чого варто виховувати молоде покоління, що стало особливо актуальним у наш час.